

Zelfbouw graszaadmaaiers voor breed zwad

Sinds het doorbreken van het maaien van graszaad met zelfrijdende maaiers lijkt het wel of de uniformiteit van de breedte van het zwad is verdwenen. Voorheen maaiden veel graszaadtelers zelf; nu laten ze dit doen door een loonwerker die met een zelfbouwmachine veel breder kan maaien. Dit geeft minder zaadverlies.

Tekst en foto's: Erik Bonte

Het areaal graszaad in Nederland was in 2005 ruim 27.000 hectare groot. Hiervan heeft Engels raaigras het grootste aandeel met 68 procent. Roodzwenk, Westerwolds raaigras en rietzwenk volgen op grote afstand met elk ongeveer acht procent. Genoemde soorten dienen allemaal in twee fasen geoogst te worden, namelijk eerst zwadmaaien en later dorsen. De basis van goed dorswerk begint bij goed maaiwerk. Dit laatste aspect heeft in de laatste jaren een ware metamorfose ondergaan. Werd een aantal jaren geleden nog veel graszaad met de dubbele messenbalk gemaaid, tegenwoordig worden veel schijvenmaaiers ingezet. Niet alle soorten zijn geschikt voor het maaien met een schijvenmaaier. Veldbeemd bijvoorbeeld wordt nog door praktisch iedereen met een dubbele messenbalk gemaaid. Het areaal veldbeemd in Nederland neemt echter af. Deze boeren schakelen over naar bijvoorbeeld Engels raaigras of rietzwenk. Akkerbouwers

die dit gras zelf maaien, kopen meestal een schijvenmaaier die in de hefinrichting hangt. Loonwerkers die een grote oppervlakte graszaad maaien voor hun klanten, hebben anno 2006 minstens één zelfrijdende maaier tot hun beschikking die meestal dubbel zo breed is dan een driepuntsmaaier. Veel telers zijn hierover zeer enthousiast, omdat het zaadverlies beperkt is en omdat ze efficiënt kunnen dorsen.

▪ Zelfbouw of nieuwkoop

Enig onderzoek in Nederland leverde als resultaat dat 100 procent van de zelfrijdende maaiers die ingezet worden in het graszaad, zelf(verb)bouw is. Nieuwe zwadmaaiers speciaal voor dit doel worden niet verkocht. Bovendien kosten ze een stuk meer dan de doorsnee zelfbouwmaaier. Het rijdende gedeelte is in de meeste gevallen een gebruikte zwadmaaier die voorheen werd ingezet in koolzaad. De maai-bak wordt er van afgehaald

en vervangen door een schijvenmaaier. Een andere krachtbron is een zelfrijdende hakselaar. Deze hebben meer motorvermogen en geven geen krimp in een zwaar gewas. Groot voordeel van deze zelfrijders is de hydrostatische aandrijving. Hiermee kun je schokloos de snelheid verhogen of verlagen zonder het maai-beeld te verstoren.

▪ Maai- en aflegbreedte

Verschillende loonwerkers of akkerbouwers die een zelfrijdende maaier aanschaffen of er zelf een bouwden, stuiten op één praktisch probleem: de te kiezen werkbreedte. De meeste akkerbouwers hebben zelf een maaidorser en willen dus, naast hun granen, ook zelf hun graszaad dorsen. Een standaardbreedte van een graszaadopraper is er eigenlijk niet, maar de meest voorkomende zijn de breedtes tussen 3,60 en 3,70 meter. Deze breedte is in feite tweemaal de breedte van een standaard schijvenmaaier, maar met een aantal kunstgrepen

Loonbedrijf Kools – Omgebouwde John Deere hakselaar

Loonbedrijf Kools uit Cadzand maait graszaad met een zelfrijdende maaier. Basis is het rijdende gedeelte van een John Deere 5820 hakselaar. Voorop hangt een maaier van Lely met een maai-breedte van 3,90 meter. De zwadafleg is 3,60 meter. Naast deze machine participeert Kools in eenzelfde maaier, alleen is deze Mörthl met een maai-breedte van 3,75 meter en een afleg van 3,50 meter iets smaller. De Lely is vrij standaard gebleven. Achter de maaier zijn twee zwadborden gemonteerd. Afhankelijk van de opraper op de maaidorser van de klant kunnen deze in breedte versteld worden. Om een weelderig gewas wat te drukken heeft Kools voorop de maaier een draaiende rol geplaatst die het gras iets naar voren duwt. Mooi detail aan de maaier is de sideshift. Mogelijke obstakels langs een perceel kun je hiermee ontwijken. De verstelling van de spoorbreedte gebeurt hydraulisch.

Kools zet hem niet alleen op z'n smalst tijdens het transport, maar ook om de omlopers te maaien op percelen die zijn

begrensd met sloten om het risico van uitglijden te beperken.

kun je de zwadbreedte iets verbreden of versmallen. De meeste maaidorsers rapen één zwad op, maar die met een zeer grote capaciteit knabbelen met gemak twee van zulke zwaden in één keer op.

▪ **Verschillende maaiers**

De meest voorkomende merken maaiers om graszaad te maaien zijn Lely, Mörtl en Kuhn. Lely is verreweg het populairst onder de loonwerkers. Lage onderhoudskosten en een makkelijk uit te breiden balk zijn de belangrijkste argumenten. Vooral het eerste aspect weegt het zwaarst. Vooral in combinatie met het snel repareren bij eventuele calamiteiten. De maaier is eenvoudig uit elkaar te halen en te repareren. Iedere dealer heeft wel wat onderdelen op de plank liggen. Bij Kuhn en Mörtl heb je meer sleutelwerk en zijn de onderdelen duurder.

Ondanks dat het alle drie schijvenmaaiers zijn, hebben ze toch allemaal een verschillend maaibeeld. Bij een Lely draaien de schijven om en om. Wanneer je een kort gewas hebt (bijvoorbeeld een eerstejaars Engels raaigras) is duidelijk zichtbaar dat je vier tot vijf kleine 'ruggetjes' in het zwad hebt. Bekijk je het andersom, dan betekent dit dat tussen de ruggetjes minder gras ligt. Het zwad is dus niet

egaal en dit kan nadelig zijn met betrekking tot het drogen van het zwad. Maai je echter een zwaar gewas, dan zijn deze ruggetjes niet zichtbaar.

Een ander minpuntje van deze maaier is dat de schotels hoger zijn. Wil je korter maaien, dan moet de maaier wat meer voorover hangen. Hierbij is de kans wel aanwezig dat de maaier af en toe in de grond hapt, vooral als de grond ongelijk ligt.

Bij een Kuhn en een Mörtl speelt dit in mindere mate een rol. De schotels zijn een paar centimeter lager dan bij een Lely. Maar met welke maaier je ook maait, een goede, vlakke grondbewerking vóór het zaaien levert een positieve bijdrage aan het maieresultaat. Een goed begin is dus het halve werk.

▪ **Efficiëntie**

De meeste loonwerkers nemen het maaien aan voor een bedrag per oppervlakte-eenheid. Door deze vorm is het dus zaak dat de maaier zo efficiënt mogelijk rijdt, in de praktijk komt dit neer op heen-en-weer rijden. In een zwaar gewas kan het zo zijn dat dit niet kan. Een oplossing is dan alles van één kant maaien of rondrijden als het gewas dit toelaat. Voor het alles van één kant maaien wordt in veel gevallen een meerprijs gerekend. Rij je met

Bij de graszaadteelt geeft een breed zwad minder zaadverlies. De meeste graszaadmaaiers zijn zelfrijders. Van der Woerd maait met een front- en achtermaaier. De maaidorser raapt drie zwaden op.

een trekker met een maaier naast de trekker of een combinatie van een front- en achtermaaier, dan moet je rondrijden wat veel tijd kan kosten. ■

Erik Bonte is freelance journalist, Aardenburg.

Loonbedrijf Wybenga – New Holland met Lely maaier

Loonbedrijf Wybenga uit Marrum maait met een New Holland zelfrijder, uitgevoerd met een Lely maaier. De werkbreedte is 4 meter, terwijl de zwadbreedte 3,60 tot 3,70 meter bedraagt. Ongeveer de helft van wat ze maaien wordt door hun gedorst. Het zelfrijdende gedeelte is vrijwel compleet onder handen genomen. Krachtbron is een 84,5 kW (115 pk) sterke zescilinder MWM-motor. Voorheen lag er een Ford motor van 59 kW (80 pk) in, maar hij bleek te licht. Ook is er een cabine opgezet en de stuurknuppels zijn vervangen door een stuur. Voor het bedrijf in 1999 de schijvenmaaier voorop de zelfrijder bouwde, hing er een dubbele messenbalk aan. Dit maaide goed, maar het onderhoud was erg arbeidsintensief omdat de messen geregeld gewisseld en geslepen moesten worden. De maaier is voorzien van een haspel om het gras mooi op de maai-balk te 'leggen'. Deze wordt hydraulisch aangedreven en alleen ingezet bij het maaien van een lang gewas zoals rietzwenk en Italiaans raaigras.

Loonbedrijf Van der Woerd – Met twee Kuhn maaiers

Twee Kuhn maaiers (front- en achtermaaier) worden ingezet bij Loonbedrijf Van der Woerd in Zoelen. Het is begonnen als experiment door de kneuzer en de beplating van de maaiers eraf te halen omdat ze ook nog worden gebruikt om gras voor voordroog te maaien. Dit bleek goed te werken. Van der Woerd dorst zelf met een maai-bord van 5,80 meter breed. De opraper raapt drie zwaden tegelijk op wat neerkomt op een 'zwad' van 5,5 meter. Van der Woerd dorst ongeveer de helft van wat hij maait. Het bedrijf is tevreden met de combinatie die het nu heeft en heeft nog geen overwegingen gedaan om een zelfrijder te bouwen. Het te maaien areaal ligt nogal in een groot gebied en dan is de transportbreedte nogal fors. De frontmaaier blijft zoals hij is, de achtermaaier wordt binnen een minuut opgeklapt. De trekker is niet uitgerust met een variabele transmissie maar met een powershift. Omdat ze met een hoge snelheid maaien, moeten ze vaak op- en terugschakelen maar dit heeft verder geen nadelige gevolgen voor het maaien.

Loonbedrijf Dam – Vier machines met verschillende zwadbreedtes

Voor het maaien van graszaad zet Loonbedrijf Dam uit Wehe Den Hoorn vier combinaties in. De eerste bouwde hij in 1999: een werktuigendrager van WKM met een maaier van Lely (zie openingsfoto). Deze maait 3,80 meter breed en legt een zwadbreedte af van 3,60 meter. Een andere zelfrijdende combinatie fabriceerde hij van een Vicon zwadmaaier met een Vicon maaier. Deze maait 3,20 meter breed met een zwad

van 2,50 meter. Een paar jaar geleden zette hij een Deutz-trekker op een spoorbreedte van drie meter en hing hiervoor een maaier van Lely voor die 3,20 meter maait en een zwad van 3 meter aflegt. De laatste combinatie bestaat uit een front- en achtermaaier van Kuhn. De frontmaaier maait 2,40 meter, de achtermaaier 2,0 meter. De totale zwadbreedte is dan 3,80 meter.

Vier verschillende maaiers en evenzoveel verschillende zwadbreedtes dus. De oorzaak ligt bij het feit dat niet alle graszaadtelers dezelfde breedte van opraper op de maaidorser hebben. Dam dorst zelf met drie maaidorsers. Deze hebben allemaal een opraper met een breedte van 3,70 meter. Circa 20 procent van wat hij maait, wordt door hem gedorst. Het maaien met een zelfrijder heeft volgens hem veel voordelen. Zo is het zicht op je te maaien gras veel beter omdat je bijna boven-

op je maaier zit. Ook is de capaciteit een stuk hoger. Met een zelfrijder kun je heen-en-weer rijden en beperkt het draaien op de wendakker tot slechts één zwad. Kom je op het eind van een zwad, dan kun je hem in één keer omzetten voor het volgende zwad. Een ander verschil tussen de ééndelige maaiers en de front- en achtermaaiercombinatie is een extra scheiding tussen twee zwaden wat iets meer verlies geeft. Ook het voordeel van heen-en-weer rijden is weg. Met GPS zou het in principe wel mogelijk zijn om heen-en-weer te rijden.